

Janáčkovovo divadlo

vznik: 1956–1965
autoři: Jan Víšek, Vilém Zavřel, Libuše Žáčková-Pokorová, Ivan Ruller, Boleslav Písařík a kol.

Historie stavby Janáčkového divadla je natolik spleťtá, že i pro odborníky je náročné se v ní vyznat. Už od 80. let 19. století se uvažovalo o stavbě výhradně českého divadla (divadlo Na hradbách, postavené v roce 1882, dnes Mahenovo divadlo, bylo německé). Dlouho se také hledalo místo pro novou budovu, určitou dobu bylo záměrem postavit ho například na dnešním Žerotínově náměstí, přibližně v místě Bílého domu.

Důležitý byl rok 1956, kdy byla už po několikáté vypsána architektonická soutěž, ve které zvítězil návrh kolektivu Jana Víška, Viléma Zavřela a Libuše Žáčkové-Pokorové. Projektčními pracemi na Janáčkově divadle byl v roce 1958 pověřen nově zřízený ateliér Stavoprojektu Brno za vedení architekta Otakara Oplatky. Zanedlouho byli do skupiny také povoláni architekti Ivan Ruller a Boleslav Písařík. Tento kolektiv finalizoval původní plány a představil definitivní verzi architektonického a stavebního řešení. V lednu 1960 započala příprava staveniště a následně proběhla vlastní stavba, budova byla dokončena v červenci 1965. Náklady na realizaci dosáhly téměř 100 milionů Kčs. Obestavěný prostor představuje dvojnásobek objemu Mahenova divadla a musela mu ustoupit také první brněnská funkcionalistická kavárna od Bohuslava Fuchse. Současně s budovou byla provedena i úprava okolí, předprostor s vodní nádrží a fontánou, terasy a osázení zelení. Provoz divadla byl slavnostně zahájen 2. října 1965 operou Leoše Janáčka Příhody lišky Bystroušky.

Zajímavostí je, že zdejší jeviště s točnou je největší ve střední Evropě. Hlediště pojme až 1155 diváků. Společenské části a vstupní foyer jsou historiky architektury považovány za nejzdařilejší. Kriticky se obvykle staví k celkovému pojetí budovy, hlavně k její nadsazené reprezentativnosti, v níž se odrážel dozvuk socialistického realismu, ve spojení s mezinárodní architektonickou tradicí, to ovšem naplňovalo dobovou představu o tom, jak má vypadat operní scéna národního významu. Dnes na nás toto pojetí působí trochu těžkopádně.

Architekturu divadla postupně dotvořila výrazná výzdoba, jejíž těžiště bylo přeneseno na exteriér. Balkony hlavního průčelí doplnily parapety z tepaného měděného plechu od Evy Zoubkové-Kmentové a Olbrama Zoubka, který byl také autorem kamenné soulptury moravské orlice u schodiště. Z interiérové výzdoby představuje nejvýznamnější dílo gobelín s motivem lišky Bystroušky od Aloise Fišárka, umístěný ve vestibulu. Na osu vstupního prostoru byla instalována busta Leoše Janáčka od Miloše Axmana. V oknech na podestách obou bočních schodišť realizovali Stanislav Libenský a Jaroslava Brychtová výplně z barevného hutního skla.

Více informací

Brněnský architektonický manuál,
www.bam.brno.cz

* **Boudička na střeše divadla** je strojovna provaziště, což je prostor nacházející se v divadle nad jevištěm. Na provazech či na lanech zde bývají zavěšeny například divadelní dekorace nebo osvětlovací lávky s reflektory.

* Architekt **Ivan Ruller** je autorem například těchto brněnských staveb: administrativní budova Ingstavu na Videňské ulici, hala Rondo, pavilon E na výstavišti...

* **Syn Ivana Rullera** Tomáš se věnuje akčnímu umění a performanci.

* **Odlítí z bronzu tu stojí** Leoš Janáček (autor: Stanislav Hanzl) a Alois a Vilém Mrštíkové (autor: Vincenc Makovský).

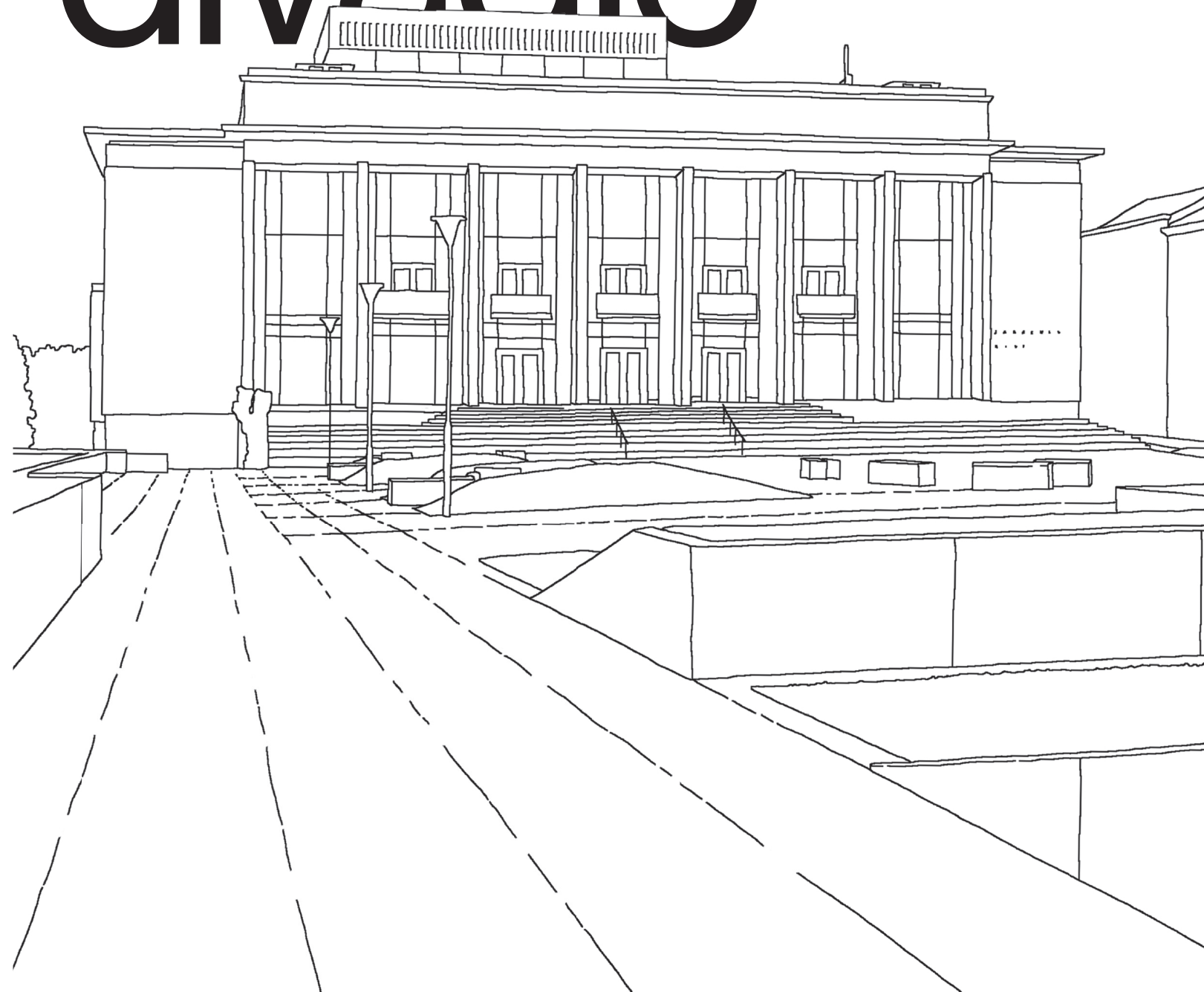
V exteriéru **je divadlo obloženo** vápencem, uvnitř v prostorách hlediště najdeme jako obložení ořechové dřevo. Reprezentativní schodiště ve společenské části divadla je vyrobeno ze syenitu.

Dům umění města Brna
The Brno House of Arts

B | R | N | O |

MINISTERSTVO
KULTURY

Janáčkovovo divadlo

Brněnský architektonický manuál
průvodce architekturou 1946–1989
Edukační listy

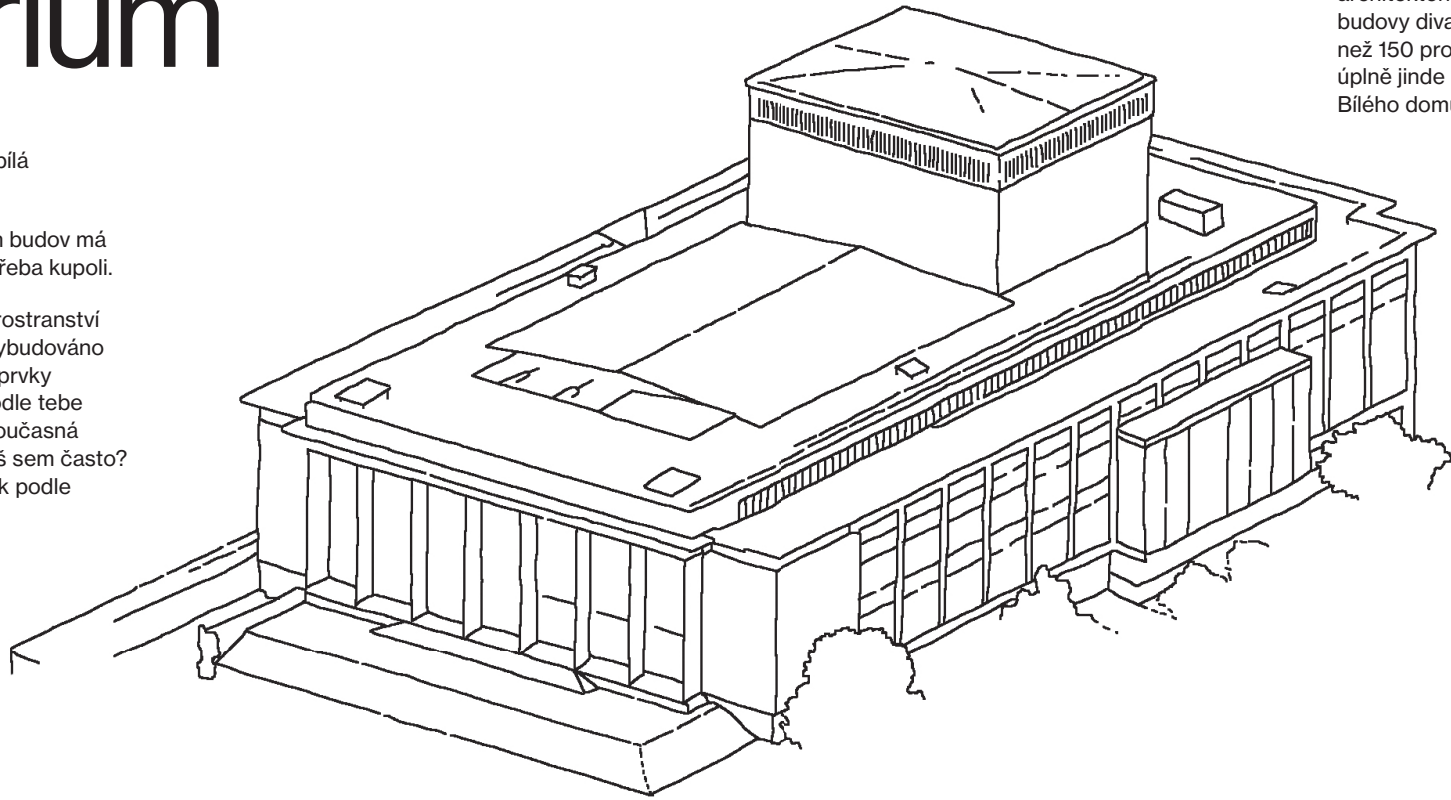
Edukační listy k projektu Brněnský architektonický manuál, průvodce architekturou 1946–1989
Koncepte a zpracování: Romana Horáková, Lenka Sedláčková, ilustrace: Romana Horáková, grafický design: 20YY Designers, odborná redakce: Lucie Valdhanová, jazyková redakce: Alena Benešová, fotografie: Deutsche Oper Berlin – Andreas Praefcke, Theatre des Arts, Rouen – Andreas Praefcke, produkce: Veronika Jičínská, tisk: Tiskárna Helbich, a.s., náklad: 1000 ks, vydal: Dům umění města Brna, 2019, www.bam.brno.cz, www.dum-umeni.cz. Vydání edukačních listů bylo realizováno díky finanční dotaci Ministerstva kultury České republiky a Statutárního města Brna.

Akvárium

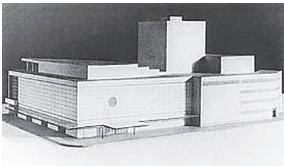
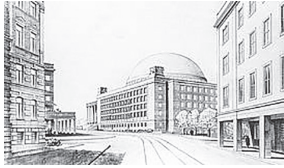
Proč je na střeše divadla tahle bílá boudička? Má nějakou funkci?*

Všimni si, že většina divadelních budov má na střeše svoji boudičku nebo třeba kupoli.

V roce 2014 proběhla úprava prostranství před divadlem. Pod zemí bylo vybudováno parkoviště, nad zemí fontána a prvky městského mobiliáře. Jak se podle tebe úpravy povedly? Myslíš, že je současná podoba nejlepší možná? Chodíš sem často? Zkus navrhnout divadelní plácek podle sebe.

Mezi lety 1910–1958 se konalo celkem sedm architektonických soutěží na podobu nové budovy divadla, kterých se zúčastnilo více než 150 projektantů. Divadlo mohlo stát úplně jinde (na Žerotínově náměstí místo Bílého domu) a vypadat úplně jinak.

Janáčkovovo divadlo ve své době odpovídalo stavební úrovni jiných evropských divadel. Některá mu jsou opravdu hodně podobná.

Jaké architektonické prvky se na těchto budovách opakují?

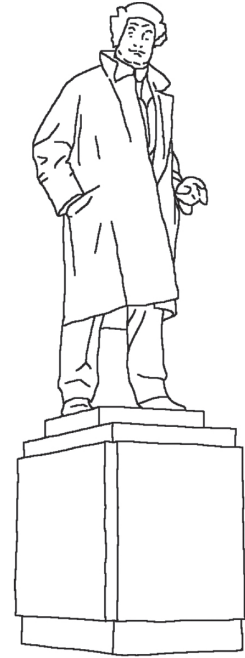
V roce 1961 byla otevřena budova Německé opery v Berlíně po přestavbě navržené architektem Fritzem Bornemannem.

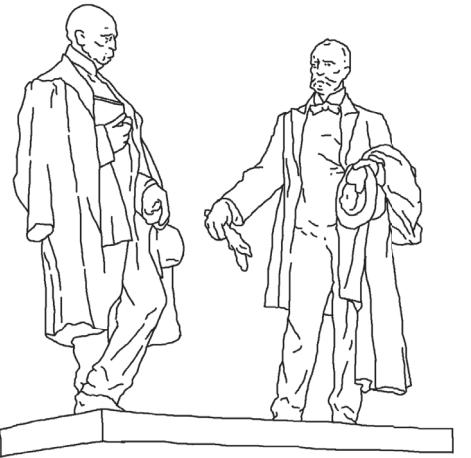
Operní dům ve francouzském Rouenu po přestavbě v roce 1962 – autoři Jean Mailard, Robert Levasseur, Pierre Sonrel.

Kolem Janáčkovy divadla najdi tři figurální sochy v nadživotní velikosti. Zjisti, kdo to tu stojí odlišný z bronzu.*

Proč myslíš, že tu stojí zrovna tyto postavy?

Já jsem

A my jsme

Ivan Ruller
(1926–2018)

Zkus zjistit alespoň jednu další stavbu v Brně, jejímž autorem je Ivan Ruller.

.....

.....

.....

.....

Architekt Ruller je také tatínkem Tomáše Rullera, který je známým umělcem a v roce 2017 měl velkou výstavu v brněnském Domě umění. Jakému druhu umění se Tomáš Ruller věnuje?*

.....

.....

.....

.....

Jak by mělo vypadat správné divadlo?

Zkus si zapsat nějaká přídavná jména, která vystihují ideální podobu budovy divadla.

Zajdi někdy na představení. Vezmi si s sebou fotoaparát a zkus zachytit proměnlivé světlo ve společenských prostorách. Nebo si s sebou vezmi lupu a zkoumej a fotografuj detaily.

Na podobě Janáčkovy divadla se podílela celá řada architektů, projektantů a jiných odborníků. Mezi nimi také architekt Ivan Ruller, který se významně zapsal do architektonické mapy nejen Brna. V projektu Janáčkovy divadla dostal na starost společenské části interiéru, tedy ty prostory, kterými procházíme, když jdeme na představení.

Na vznik celé stavby byla použita řada zajímavých materiálů. Hlavně ve společenských prostorách si můžeme mimo jiné prohlédnout různé druhy dřev nebo kamene. Zkus přiřadit použitý materiál k vybraným prvkům interiéru a exteriéru.*

(Nejlépe bude, když to vše prozkoumáš přímo v divadle, pokud se tam nedostaneš, jde to i podle fotografií na internetu.)

šluknovský černý syenit

bulharský mušlovitý vápenec

dřevo z leštěného tureckého ořechu

vnější obklady budovy

obklady stěn hlediště

hlavní schodiště